

Bijlage 1. Bevindingen toekomstverkenning LLO rol formeel onderwijs

De wereld om ons heen en het werk dat we doen verandert steeds sneller. De ambities op gebieden als klimaat, energie en huisvesting zijn groot. Tegelijkertijd is er een enorm tekort aan vakmensen om deze ambities te realiseren. Deze maatschappelijke uitdagingen maken Leven Lang Ontwikkelen (LLO) belangrijker dan ooit, zowel op persoonlijk niveau als voor onze samenleving als geheel. Het is een voorwaarde voor de blijvende inzetbaarheid van mensen, een voorwaarde voor bestaanszekerheid. Dat geldt in het bijzonder voor doelgroepen die kwetsbaar zijn en moeite hebben om de veranderende arbeidsmarkt bij te benen en voor mensen die vroeger niet de optimale kansen hebben gekregen om zich te ontwikkelen en juist opnieuw de opstap naar de arbeidsmarkt willen maken. LLO is ook een voorwaarde voor innovatie, voor de wendbaarheid en veerkracht van bedrijven en werkenden én voor ons verdienvermogen.

Uit onze toekomstverkenning waarvoor wij in gesprek zijn gegaan met sectorverenigingen, het onderwijsveld van publiek en privaat formeel vervolgonderwijs mbo, hbo en wo, en met sociale partners, naar hoe het formele onderwijs kan bijdragen aan LLO, blijkt gelukkig dat er al veel goed gaat. Zo lukt het onderwijsinstellingen steeds beter om non-formeel en formeel LLO-onderwijs aan te bieden. Het huidige LLO-aanbod groeit en met name private opleiders slagen er al goed in om de doelgroep volwassenen te bereiken. De samenwerking tussen instellingen onderling en met het bedrijfsleven komt steeds beter tot stand. Voorbeelden hiervan zijn FastSwitch, een omscholingsplatform van de hogescholen waarbij mensen met baangarantie omgeschoold worden naar de ICT, techniek of de zorg.¹ Maar ook de regionale samenwerking in het kader van de Lerarenstrategie gericht op onderwijsregio's, regionale aanpak van personeelstekorten (RAP) en Samen opleiden en professionaliseren (SO&P) is hier een mooi voorbeeld van.² Een ander voorbeeld is de LLO-Katalysator waarmee samenwerking gestimuleerd wordt tussen bedrijfsscholen, niet-bekostigde instellingen en publieke opleiders in de sector of regio. Daarnaast biedt de LLO-Katalysator kansen om het onderwijs vraaggericht en responsiever te maken, en om in opdracht van het bedrijfsleven meer LLO-activiteiten op maat te ontwerpen. Tot slot sluit de combinatie van leren en werken, bijvoorbeeld via de mbo-bbl en deeltijd en duaal leren in het hbo steeds beter aan op de behoefte van de arbeidsmarkt. Werkgeversorganisaties zijn blij met recente ontwikkelingen rondom de invoering van de Associate Degree in het hbo en het verlengen van de mkb-route om duaal leren te stimuleren. Zo komen werken, leren en innoveren dichter bij elkaar.

Er zijn dus veel positieve ontwikkelingen, maar er is ook een aantal fundamentele vraagstukken naar voren gekomen:

1) Er moet meer ruimte voor het onderwijs komen om opleidingen aan te passen aan de behoeften op de werkvloer.

Met meer ruimte wordt hier zowel het aanbieden van een onderdeel van een opleiding bedoeld, als meer maatwerk in de samenstelling, volgorde en inhoud van de opleiding. Werkgevers hebben daarnaast meer behoefte aan maatwerk, omdat nieuwe medewerkers steeds meer divers zijn in termen van hun kennis en ervaring waarmee ze instromen in de organisatie en omdat het werk dat ze moeten doen steeds sneller verandert. Meer ruimte in formeel onderwijs betekent niet alleen beter aansluiten op de diversiteit in ontwikkelvragen op de werkvloer, maar ook op de taal en situatie van de werkvloer.

2) De samenwerking tussen publieke en private opleiders kan beter.

Publieke en private opleiders zijn allebei nodig om aan de toenemende LLO-vraag te voldoen, ieder vanuit eigen kracht. Toch werken ze in de praktijk nog maar beperkt samen rondom LLO. Dat ligt deels aan de beperkte ruimte die publieke opleiders ervaren in het aanbieden van niet-diplomagericht onderwijs en het ontbreken van een wettelijke taak op LLO. We hebben in dit kader ook gekeken naar de motie Stoffer en van der Plas en verkend hoe bedrijfsscholen een bijdrage aan

LLO kunnen leveren en eventueel financieel ondersteund kunnen worden.³ Regionaal en sectoraal zien we goede voorbeelden van hoe bedrijfsscholen, bedrijfstak scholen, niet-bekostigde instellingen en publieke instellingen samen met het bedrijfsleven elkaar steeds beter vinden.

3) De huidige organisatie en cultuur binnen publieke onderwijsinstellingen is onvoldoende op LLO-activiteiten ingericht.

Het verzorgen van bij- en omscholing voor werkenden en werkzoekenden wordt nog regelmatig gezien als risicovol en marginaal. De vraaggerichtheid, flexibiliteit en snelheid in het ontwikkelen en verzorgen van om- en bijscholing aan het bedrijfsleven ontbreekt. De interne processen en dienstverlening zijn hier niet op ingericht. Het strategisch denken over met welke werkgevers regionaal het beste samengewerkt kan worden rondom LLO is nog volop in ontwikkeling. In onze gesprekken met publieke onderwijsinstellingen geven zij aan dat dit mede komt doordat de wettelijke basis voor LLO in het formele vervolgonderwijs beperkt is;

4) De beleidsregel 'Investeren met publieke middelen in private activiteiten' wordt als knellend ervaren.

Deze beleidsregel beschrijft de ruimte die publieke instellingen hebben voor contractonderwijs gericht op scholing van werkenden en werkzoekenden (waaronder de niet-bekostigde derde leerweg in het mbo en de kortdurende scholing die door hogescholen en universiteiten worden aangeboden). Een aantal instellingen geeft aan dat de huidige beleidsregel lastig uitvoerbaar is en dat het leidt tot een hogere administratieve last en een niet-concurrerend tarief vanwege de overhead die zij in de integrale kostprijsberekening moeten meenemen. En als de private activiteit vervolgens onvoldoende deelnemers trekt, is het risico aanwezig dat met publieke middelen het verlies moet worden opgevangen;

5) Goede kennis van de regionale en sectorale praktijk is vereist om effectief LLO te stimuleren en versnippering tegen te gaan.

Het is complex om te begrijpen hoe de sectorale en regionale dynamiek rondom LLO werkt, welke stakeholders allemaal betrokken zijn en welk beleid, regelingen of andere instrumenten bijdragen of juist averechts werken. De ene sector is bovendien de andere niet. Sommige sectoren zijn sterk ontwikkeld en georganiseerd rondom LLO, kennen stevige O&O fondsen en een lange traditie van leren en ontwikkelen. Vergelijkbare contrasten zien we tussen regio's.

Vraagstukken die hieruit voortvloeien

Bij het verkennen van fundamentele stappen moeten we de gevolgen van nieuw beleid en aanpassingen in wet- en regelgeving goed meewegen. De onderwijsagenda LLO is nauw verweven met keuzes over het stelsel als geheel. Vanuit onze stelselverantwoordelijkheid is het bevorderen van LLO alleen mogelijk indien we ook de toegankelijkheid, kwaliteit en doelmatigheid van het onderwijs blijven waarborgen. De fundamentele verkenningen leiden daarom tot vragen die het wettelijk kader en het gelijke speelveld raken en waar we zorgvuldig naar moeten kijken:

- zorgt een wetswijziging gericht op verbreding van een wettelijke taak in het kader van LLO er voor dat publieke instellingen zich daadwerkelijk meer gaan toeleggen op LLO en hiertoe beter gaan samenwerken met de (regionale) arbeidsmarkt en/of gaat dit ten koste van het private aanbod?
- kan er een substantieel effect verwacht worden op LLO-deelname en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt als de wettelijke taak of mogelijkheden met betrekking tot LLO wel verbreed worden, maar dit niet gepaard gaat met aanvullende financiering in welke vorm dan ook?
- en hoe verhoudt een stimulans aan de vraagzijde zich tot de verantwoordelijkheid van werkgevers voor bij- en omscholing en tot al dan niet tijdelijke subsidies voor scholing van (vak)departementen aan arbeidsorganisaties?
- en wat is de verantwoordelijkheid van individuen zelf? Welke investering mogen we van werkenden en werkzoekenden zelf verwachten?
- wat zijn de gevolgen voor onze stelselverantwoordelijkheid en kwaliteitszorg van het OCW-erkende aanbod als we formele onderwijsinstellingen meer ruimte bieden voor het verzorgen van onderdelen van formele opleidingen?

---

³Kamerstukken II 2022/23, 29 544 Nr. 1143.

Met goed oog voor deze vraagstukken gaan we aan de slag met de onderwijsagenda LLO.